

Instantele comunicarii narative intr-o povestire studiată

Fantana dintre plopi - Mihail Sadoveanu

Introducere

Cu Mihail Sadoveanu ne aflăm în fața celui mai productiv și mai longeviv prozator al literaturii române, contemporan cu trei generații de scriitori (antebelică, interbelică și postbelică) și autor a peste o sută de titluri. Anul 1928 marchează maturizarea artistică a autorului, prin apariția ciclului de povestiri *Hanu Ancutei*, care va fi urmat de capodopere precum *Baltagul*, *Creanga de aur*, *Zodia Racului* sau *Vremea Ducai-Voda*, *Frații Jderi*.

Hanu Ancutei este o capodoperă a speciei, un mic manual de naratologie ce cuprinde nouă povestiri: *Iapa lui Voda* (Comisul Ionita - narator personaj), *Haralambie* (calugarul Gherman - narator martor), *Balaurul* (Mos Leunte Zoderul - narator martor), *Fantana dintre plopi* (Neculai Isac, capitan de mazali - narator personaj), *Cealaltă Ancuța* (Mos Ienache Coropcarul - narator martor), *Județul sarmanilor* (Constantin Motoc - narator personaj ascuns în spatele unui narator colportor), *Negustor lipscan* (negustorul Damian Cristisor - narator personaj), *Orb sarac* (orbul Constantin - narator personaj), *Istoria Zahariei* (Zaharia - antinarator prin tendința de a reduce relatarea și *Lita Salomia* - narator colportor).

Povestirea în povestire (povestire în ramă) este o tehnică narativă ce constă în multiplicarea firelor narative prin cedarea inițiativei naratorului principal (din ramă) unor alți naratori (personaje, martori sau colportori, credibili sau necredibili); rolul naratorului principal este de a interveni pentru a face legătura între istorisiri. Tehnica este preluată din literatura orientală, din 1001 de nopți, cultivată în literatura europeană de Boccaccio în *Decameronul*, de Geoffrey Chaucer în *Povestiri din Canterbury*, de Margareta de Navarra în *Heptameronul*, iar, recent, de Italo Calvino în *Castelul destinelor încrucișate*.

Prezentarea a patru caracteristici ale speciei povestirea în *Hanu Ancutei*

Fiind o specie a genului epic în proză, de dimensiuni medii, cu un număr mediu de personaje și un singur fir narativ, în care accentul se pune pe întâmplări și pe modalitatea de a le relata, *Fantana dintre plopi* este o povestire, respectiv o narativă subiectivizată, relatăre din punctul de vedere al unui narator care a participat la cele povestite în calitate de personaj principal (narator personaj). *Fantana dintre plopi* reprezintă cea de-a patra povestire din ciclu și este relatăre de Neculai Isac, capitan de mazali.

Dimensiunea textului este restrânsă, firul epic fiind reconstituibil pe momentele subiectului. Expozițiunea povestirii propriu-zise constă în fixarea precisă a indicilor spatio-temporali, cu peste 25 de ani în urmă, la han și în împrejurimi, pe vremea când actualul capitan de mazali făcea negoț cu vinuri alături de Mos Ieremia. Pășind la han, în timpul unei plimbări, el întâlnește satra țiganului Hasanache, care are gând ascuns să-l jefuiască, ispitindu-l prin Marga, o țigancă

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

frumoasa (intriga). intalnirile nocturne succesive la fantana dintre plopi ale celor doi indragostiti reprezinta desfasurarea actiunii. intors de la Falticeni, dupa vanzarea vinurilor, cu o scurteica pentru Marga, Neculai Isac o asteapta la locul stiut, unde ea ii divulga planurile lui Hasanache.

Lupta dintre capitanul mazalilor si cei trei tigani (in care naratorul isi pierde un ochi), relatata intr-un tablou detaliat si dinamic, constituie punctul culminant al povestirii, iar deznodamantul tragic prezinta moartea-sacrificiu a Margai, aruncata in fantana de tigani. Astfel, fantana devine un suprapersonaj cu functie simbolica dubla: loc al iubirii pure (fantana), dar si al blestemului, plopul fiind copacul in care s-ar fi spanzurat Iuda, asociat cu tristetea si singuratatea. Astfel, coordonatele spatio-temporale sunt clar delimitate: evenimentele se petrec cu peste 25 de ani in urma, la han si in imprejurimi.

Personajele nu sunt bine individualizate, caci esential este nu ce se spune cat cum se spune, deci discursul, nu istoria. Actul nararii depinde astfel de puterea naratorului de a convinge publicul, de a-i capta atentia, de a-i starni si de a-i mentine interesul. Ilustrand ceea ce Tzvetan Todorov numeste reseaua tematica a "tu-ului", povestirea se caracterizeaza prin oralitate, consecinta a relationarii directe cu publicul. Ceremonialul spunerii implica incadrarea povestitorului declansarea relatarii, formulele protocolare de adresare, capacitatea de a face din cei prezenti ascultatori activi, jocul dintre timpul istoriei (al faptelor relatate) si cel al discursului (al momentului nararii).

Prezentarea instantelor comunicarii narrative si exprimarea unei opinii asupra specificului acestora in Fantana dintre plopi

Relatia dintre instantele narrative implica permanenta grija a naratorului personaj pentru a convinge naratorii, respectiv auditoriul de la han, ale carui atentie si curiozitate trebuie permanent mentinute. Intrarea in spatiul hanului presupune nu numai capacitatea de a povesti, ci si stiinta de a fi un ascultator activ. Timpul faptelor si cel al discursului sunt triplate de timpul cititorului, o alta instanta narativa. in teoria naratologica moderna, cititorului concret al fiecarei generatii i se adauga un cititor "model" (Umberto Eco), acel cititor abstract, ideal, care ar actualiza toate interpretarile latente ale textului. Simetric, celor doua instante le corespund autorul concret, persoana reala, Mihail Sadoveanu, respectiv autorul abstract, creatorul universului fictional al operei.

Exprimarea unei opinii asupra specificului instantelor comunicarii narrative in povestire

Cel mai important rol ii revine naratorului. In studiul Sadoveanu sau utopia cartii, Nicolae Manolescu sustine ca Hanu Ancutei este "capodopera imaginarului sadovenian", pornind de la ideea ca naratorii se prefac ca-si amintesc, ei de fapt inventand la fata locului povestirile, ceea ce echivaleaza cu un act creator asumat. Numai ca acest rol poate fi jucat in diferite ipostaze, ceea ce permite o clasificare a naratorilor de la han, pornind de la citatul lui Mario Vargas Llosa: ei se arata sau se ascund, asa cum face Constandin Motoc din Judet al sarmanilor, narator personaj camuflat intr-un narator colporteur, pretinzand ca spune patania unui prieten; alteori naratorul "zaboveste sau se precipita, mergand de-a dreptul sau dand tarcoale", caci asupra anumitor episoade se insista

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

mai mult, fiind mai dramatice sau avand o implicatie emotionala mai mare, acest tip de discurs fiind specific mai ales naratorilor personaje; alti naratori sunt limbuti, precum Comisul Ionita, jucausi precum negustorul lipscan, dar si sobri si seriosi precum calugarul Gherman sau Zaharia Fantanarul.

Modalitati ale nararii in Fantana dintre plopi

Din rama povestirii, din relatarea naratorului principal, putem selecta indici temporali ce sugereaza inceputul celei de-a doua zile la han: "soarele batea piezis in hanu Ancutei scanteind". Aparitia lui Neculai Isac are o doza de irealitate: el vine "de demult, de pe departate taramuri", pe un cal pag, ca si cum ar cobori dintr-o lume a basmului.

Este nevoie de recunoasterea lui de catre comisul Ionita pentru a introduce in scena nou-venitul, recunoastere ce reprezinta mai ales garantia calitatii sale de bun povestitor. Alaturi de Ancuta, comisul reprezinta unul dintre personajele tutelare ale hanului: ei mentin atmosfera locului, Ancuta prin bucatele si vinurile alese ce dezleaga limbile, comisul prin faptul ca deschide turnirul narativ, declanseaza intre cei prezenti o competitie printr-o promisiune mereu amanata de a mai spune o poveste "si mai infricosata", prin rolul sau de a integra in cercul celor prezenti nou-venitii si prin interventiile si aprecierile ce insotesc fiecare dintre celelalte povestiri.

Comisul este, de altfel, si cel care, cunoscandu-l pe Neculai Isac din vremuri trecute, observa ca intre timp "si-a pierdut o lumina", ceea ce implica o noua relatare, pe care si Ancuta de acum pretinde ca si-o aminteste vag. Capitanul de mazali cere un scurt ragaz pentru indeplinirea anumitor etape ale ceremonialului povestirii: isi adaposteste calul (iesirea din timpul prezent), inchina un pahar cu vin in cinstea celor prezenti, canta o doina cu rol de captatio benevolentiae, adresandu-se ritualic, protocolar: "iubiti prietini", "domnilor si fratilor" (pregatirea pentru intrarea in alt timp). Nu in ultimul rand, el enunta si principiul fundamental al hanului: "Divanul nostru-i slobod si deschis si-mi sunteti toti ca niste frati".

Spunerea, impartasirea unor intimplari tragice din trecut are pentru Neculai Isac, narator subiectiv, aflat si in postura de protagonist, rol terapeutic, eliberandu-l de povara suferintei. Pentru el, actul spunerii implica retrairarea evenimentelor, de unde si caracterul persuasiv al relatarii. De aceea, el nu comenteaza faptele, ci se concentreaza mai ales asupra implicarii auditoriului, starnind si mentinand interesul prin alternarea prezentarii cu reprezentarea, prin dramatizarea faptelor prin dialog, prin rapiditatea derularii infruntarii, prin insistarea asupra anumitor detalii, prin inflexiunile vocii. El impune astfel la han un nou tip de relatare, respectiv naratiunea ca discurs, ce implica specularea relatiei dintre cele doua timpuri, al evenimentelor narate si al relatarii.

Ca si ceilalti naratori de la han, Neculai Isac se individualizeaza si prin limbajul ceremonios, prin stilizarea discursului. Naratorii lui Sadoveanu manifesta alt tip de oralitate decat cea a personajelor lui Creanga; ei nu sunt nici tarani, nici sateni ca cei din nuvelele lui Slavici, ci reprezinta omul patriarhal, pastrator al tainelor / traditiilor unui spatiu ancestral, aureolat de mit, de mister, de basm.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

De aceea, limbajul lor nu are ca marci individualizatoare doar folosirea arhaismelor, a regionalismelor sau a elementelor populare, ci se caracterizeaza prin preferinta pentru expresii, perifraze sinonimice ("a se afla in mare mahnire"), prin plasticitatea imaginilor si nota lirica, date de folosirea figurilor de stil precum comparatia (Ancuta "iesi ca o serpoaica", "umblam bezmetic si singur ca un cuc", "racnind si tupaind ca niste diavoli"), epitetul ("ochi iuti", "obraz strain, tigan nevolnic", "loc tainic si singuratic") sau exprimarea metaforica ("clopotele picurau departate si stinse: parca bateau in inima mea"). Capitanul de mazali alterneaza registrul regional, popular, oral cu cel literar, astfel incat relatarea este, in egala masura, autentica, spontana, naturala, pastrand o nota de poeticitate si de prospetime.

Concluzie

Hanu Ancutei ramane o capodopera a literaturii romane si a prozei lui Mihail Sadoveanu, lectura ciclului fiind un manual de intelegere a speciei si confirmand incadrarea autorului in familia povestitorilor din literatura romana, alaturi de Ion Neculce, Costache Negruzzi sau Ion Creanga.